A silhouette of a man with a headlamp, looking down against a sunset background over mountains. The sun is low on the horizon, creating a bright orange glow.

יְהוָה יְהוּדָה אֵל רְחוּם וְחַנּוּן
אֲרַךְ אַפַּיִם וְרַב חֶסֶד
וְאֵמֶת. נוֹצֵר חֶסֶד לְאֲלֹפִים
נִשְׂא עֵוֹן וּפְשָׁע וְחַטָּאָה
וְנִקְיָה לֹא יִנְקָה.
(13 המידות)

Imitatio Dei: The Secret Formula for Forgiveness

Rabbi Dr. Gil S. Perl

I. The Question

אֵל מֶלֶךְ יוֹשֵׁב עַל פִּסָּא רַחֲמִים, מְתַנְהֵג בַּחֲסִידוֹת. מוֹחֵל עֲוֹנוֹת עַמּוֹ,
 מְעַבֵּיר רָאוּשׁוֹן רָאוּשׁוֹן. מְרַבֵּה מְחִילָה לַחַטָּאִים, וְסוֹלִיחָה לְפוֹשְׁעִים. עֹשֶׂה
 צְדָקוֹת עִם כָּל בֶּשֶׂר וְרוּחַ, לֹא כְרַעַתְם תִּגְמַל. אֵל, הוֹרִיתָ לָנוּ לֹאמֹר שְׁלֹשׁ
 עֲשָׂרָה, וְזָכַר לָנוּ הַיּוֹם בְּרִית שְׁלֹשׁ עֲשָׂרָה, כְּמוֹ שֶׁהוֹדַעְתָּ לָּעָנּוּ מִקֶּדֶם,
 כְּמוֹ שְׁכַתּוֹב: וַיֵּרֶד יְהוָה בְּעַנָּן, וַיִּתְיַצֵּב עִמּוֹ שָׁם, וַיִּקְרָא בְּשֵׁם, יְהוָה:

שליח ציבור then קהל

וַיַּעֲבֹד יְהוָה עַל־פְּנָיו וַיִּקְרָא

All say aloud:

יְהוָה, יְהוָה, אֵל רַחוּם וְחַנּוּן, אֲרוּךְ אַפַּיִם, וְרַב־חֶסֶד וְאֱמֶת: נִצֵּר
 חֶסֶד לְאַלְפִים, נִשְׂא עוֹן וּפְשָׁע וְחַטָּאָה, וְנִקָּה: וְסִלַּחַת לְעוֹנֵינוּ
 וְלַחַטָּאתֵנוּ, וְנִחַלְתָּנוּ:

אֵל מֶלֶךְ God, King who sits upon a throne of compassion, who acts with
 loving-kindness, who pardons the iniquities of His people, passing them
 before Him in order; who forgives sinners and pardons transgressors; who
 performs righteousness with all flesh and spirit, do not repay their bad actions
 in kind. • God, You taught us to speak thirteen attributes: recall for us today
 the covenant of the thirteen attributes, as You in ancient times showed the
 humble one [Moses], as is written: The LORD descended in the cloud and
 stood with him there, and proclaimed in the name of the LORD:

Congregation then Leader:

And the LORD passed by before him and proclaimed:

All say aloud:

יְהוָה The LORD, the LORD, compassionate and gracious God, slow
 to anger, abounding in loving-kindness and truth, extending loving-
 kindness to a thousand generations, forgiving iniquity, rebellion and
 sin, and absolving [the guilty who repent]. Forgive us our iniquity and
 our sin, and take us as Your inheritance.

(1) And the LORD said unto Moses: 'Hew thee two tables of stone like unto the first; and I will write upon the tables the words that were on the first tables, which thou didst break. (2) And be ready by the morning, and come up in the morning unto mount Sinai, and present thyself there to Me on the top of the mount. (3) And no man shall come up with thee, neither let any man be seen throughout all the mount; neither let the flocks nor herds feed before that mount.' (4) And he hewed two tables of stone like unto the first; and Moses rose up early in the morning, and went up unto mount Sinai, as the LORD had commanded him, and took in his hand two tables of stone. (5) **And the LORD descended in the cloud, and stood with him there, and proclaimed the name of the LORD. (6) And the LORD passed by before him, and proclaimed: 'The LORD, the LORD, God, merciful and gracious, long-suffering, and abundant in goodness and truth; (7) keeping mercy unto the thousandth generation, forgiving iniquity and transgression and sin;** and that will by no means **clear the guilty;** visiting the iniquity of the fathers upon the children, and upon the children's children, unto the third and unto the fourth generation.'

(א) וַיֹּאמֶר ה' אֶל מֹשֶׁה פְּסֹל לְךָ שְׁנֵי לַחַת אֲבָנִים כְּרֵאשֹׁנִים וְכַתְּבֵתִי עַל הַלַּחַת אֵת הַדְּבָרִים אֲשֶׁר הָיוּ עַל הַלַּחַת הָרֵאשֹׁנִים אֲשֶׁר שִׁבַּרְתָּ. (ב) וְהָיָה נִכּוֹן לְבַקֵּר וְעֲלִיתָ בְּבִקְרֵי אֶל הַר סִינַי וְנִצַּבְתָּ לִּי שָׁם עַל רֹאשׁ הָהָר. (ג) וְאִישׁ לֹא יַעֲלֶה עִמָּךְ וְגַם אִישׁ אֶל יָרֵא בְּכָל הָהָר גַּם הַצֹּאן וְהַבְּקָר אֵל יָרְעוּ אֶל מִוֶּלֶת הָהָר הַהוּא. (ד) וַיִּפְסֹל שְׁנֵי לַחַת אֲבָנִים כְּרֵאשֹׁנִים וַיִּשְׁכֵּם מֹשֶׁה בְּבִקְרֵי וַיַּעַל אֶל הַר סִינַי כַּאֲשֶׁר צִוָּה ה' אֹתוֹ וַיִּקַּח בְּיָדוֹ שְׁנֵי לַחַת אֲבָנִים. (ה) וַיֵּרֵד ה' בְּעָנָן וַיִּתְיַצֵּב עִמּוֹ שָׁם וַיִּקְרָא בְּשֵׁם ה'. (ו) וַיַּעֲבֵר ה' עַל פָּנָיו וַיִּקְרָא ה' אֶל רַחֲוִים וְחַנּוּן אָרַךְ אַפָּיִם וְרַב חֶסֶד וְאֱמֶת. (ז) נֹצֵר חֶסֶד לְאֲלֹפִים נֹשֵׂא עֲוֹן וּפֹשַׁע וְחַטָּאָה וְנִקְיָה לֹא יִנְקָה פֶקֶד עֲוֹן אָבוֹת עַל בְּנִים וְעַל בְּנֵי בָנִים עַל שְׁלֹשִׁים וְעַל רַבְעִים.

Talmud Bavli, Rosh Hashanah 17b

And The Lord passed before him and proclaimed (Exodus 34:6). Rabbi Yochanan said: Were a verse not written, it would be impossible to say it. This teaches that the Holy One, Blessed is He, wrapped Himself like a prayer leader and demonstrated to Moses the order of prayer. He said to him: Any time that Israel sins, let them perform before me this procedure and I shall forgive them." The Lord, The Lord! I am He before the person sins and I am He after the person sins and performs repentance. God, Compassionate and Gracious. Rav Yehudah said: a covenant has been made regarding the Thirteen Attributes that they never return empty, as it is stated, *Behold I cut a covenant* (Exodus 34:10).

תלמוד בבלי מסכת ראש השנה דף יז עמוד ב

ויעבר ה' על פניו ויקרא": אמר רבי יוחנן: אלמלא מקרא כתוב אי אפשר לאומרו, מלמד שנתעטף הקדוש ברוך הוא כשליח צבור, והראה לו למשה סדר תפלה. אמר לו: כל זמן שישראל חוטאין - יעשו לפני כסדר הזה, ואני מוחל להם. "ה' ה'" - אני הוא קודם שיחטא האדם, ואני הוא לאחר שיחטא האדם ויעשה תשובה. "אל רחום וחנון" - אמר רב יהודה: ברית כרותה לשלש עשרה מדות שאינן חוזרות ריקם, שנאמר (שמות לד) "הנה אנכי כרת ברית"

II. *Imitatio Dei*: A Foundation of Jewish Ethics

Deuteronomy 28:9

דברים כ"ח:ט'

(9) The LORD will establish thee for a holy people unto Himself, as He hath sworn unto thee; if thou shalt keep the commandments of the LORD thy God, and walk in His ways.

(ט) יְקִימְךָ יְקוֹק לֹא לְעַם קְדוֹשׁ כַּאֲשֶׁר נִשְׁבַּע לְךָ כִּי תִשְׁמֹר
אֶת מִצְוֹת יְקוֹק אֱלֹהֶיךָ וְהִלַּכְתָּ בְּדַרְכָּיו.

Leviticus 19:2

ויקרא י"ט:ב'

(2) Speak unto all the congregation of the children of Israel, and say unto them: Ye shall be holy; for I the LORD your God am holy.

(ב) דַּבֵּר אֶל כָּל עֵדַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם קְדוֹשִׁים
תִּהְיוּ כִּי קְדוֹשׁ אֲנִי יְקוֹק אֱלֹהֵיכֶם.

Shabbat 133b:4-6

שבת קל"ג ב:ד-ו'

(Exodus 15:2) "This is my God and I will anvehu"... Abba Sha'ul says: Anvehu[means] be like Him. Just as He is gracious and compassionate, you should also be gracious and compassionate.

(שמות טו, ב) זה אלי ואנוהו... אבא שאול אומר ואנוהו
הוי דומה לו מה הוא חנון ורחום אף אתה היה חנון
ורחום

...

And Rabbi Hama the son of Rabbi Hanina said:
 (Deuteronomy 13:5) "After God you shall walk." And is it possible for a man to walk after the Presence of God? And doesn't it already say (Deuteronomy 4:24) "Because God is a consuming flame"? Rather, [it means] to walk after the characteristics of God. Just as He clothed the naked [in the case of Adam and Chava]... so, too, should you clothe the naked. Just as the Holy One Blessed be He visited the sick [in the case of Avraham after his brit milah]...so, too, should you visit the sick. Just as the Holy One Blessed be He comforted the mourners [in the case of Yitzhak after Avraham's passing]...so, too, should you comfort the mourners. Just as the Holy One Blessed be He buried the dead [in the case of Moshe]...so, too, should you bury the dead.

ואמר רבי חמא ברבי חנינא מאי דכתיב (דברים יג, ה) אחרי ה' אלהיכם תלכו וכי אפשר לו לאדם להלך אחר שכינה והלא כבר נאמר (דברים ד, כד) כי ה' אלהיך אש אוכלה הוא אלא להלך אחר מדותיו של הקב"ה מה הוא מלביש ערומים דכתיב (בראשית ג, כא) ויעש ה' אלהים לאדם ולאשתו כתנות עור וילבישם אף אתה הלבש ערומים הקב"ה ביקר חולים דכתיב (בראשית יח, א) וירא אליו ה' באלוני ממרא אף אתה בקר חולים הקב"ה ניחם אבלים דכתיב (בראשית כה, יא) ויהי אחרי מות אברהם ויברך אלהים את יצחק בנו אף אתה נחם אבלים הקב"ה קבר מתים דכתיב (דברים לד, ו) ויקבר אותו בגיא אף אתה קבור מתים

Sotah 5a:

R. Joseph said: Man should always learn from the mind of his Creator; for behold, the Holy One, blessed be He, ignored all the mountains and heights and caused His Shechinah to abide upon Mount Sinai, and ignored all the beautiful trees and caused His Shechinah to abide in a bush.

א"ר יוסף לעולם ילמד אדם מדעת קונו שהרי הקב"ה
הניח כל הרים וגבעות והשרה שכינתו על הר סיני
(והניח כל אילנות טובות והשרה שכינתו בסנה)

5. ...We are commanded to walk in these intermediate paths - and they are good and straight paths - as [Sefer Devarim 28:9] states: "And you shall walk in His ways."

6. [Our Sages] taught [the following] explanation of this mitzvah: Just as He is called "Gracious," you shall be gracious; Just as He is called "Merciful," you shall be merciful; Just as He is called "Holy," you shall be holy; In a similar manner, the prophets called G-d by other titles: "Slow to anger," "Abundant in kindness," "Righteous," "Just," "Perfect," "Almighty," "Powerful," and the like. [They did so] to inform us that these are good and just paths. A person is obligated to accustom himself to these paths and [to try to] resemble Him to the extent of his ability.

(ה) ... ומצווין אנו ללכת בדרכים האלו הבינונים והם הדרכים הטובים והישרים שנאמר והלכת בדרכיו. (ו) כך למדו בפירוש מצוה זו מה הוא נקרא חנון אף אתה היה חנון מה הוא נקרא רחום אף אתה היה רחום מה הוא נקרא קדוש אף אתה היה קדוש ועל דרך זו קראו הנביאים לאל בכל אותן הכנויין ארכ אפים ורב חסד צדיק וישר תמים גבור וחזק וכיוצא בהן להודיע שהן דרכים טובים וישרים וחייב אדם להנהיג עצמו בהן ולהדמות אליו כפי כחו.

Rabbi Joseph B. Soloveitchik, *From There You Shall Seek*, page 75

In the practical realm, this conflict is embodied in the principle of *Imitatio Dei*. Halachic Judaism placed this principle at the center of the universe. “And you shall walk in His ways” (Deut. 28:9) – as He is, so you shall be (see Sotah 14a). “This is my G-d and I will imitate Him” (Ex. 15:2) – as He is, so you shall be (see Shabbat 133b).

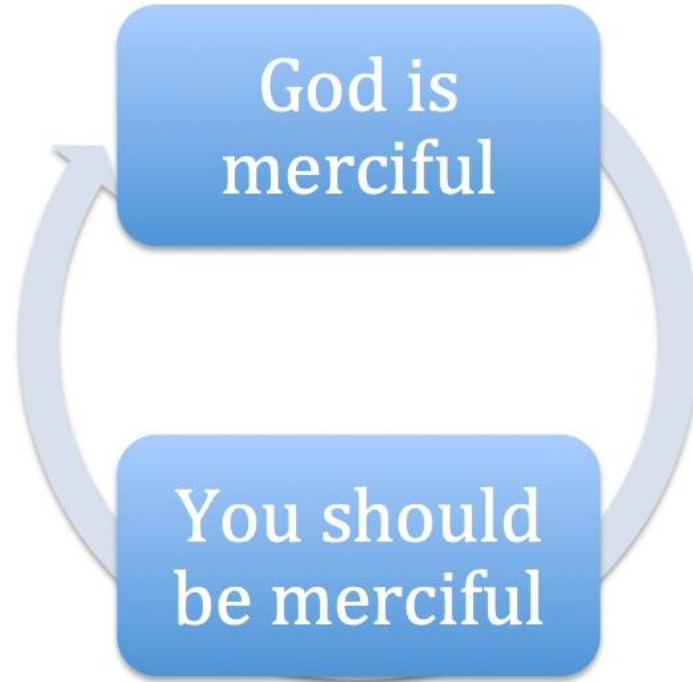
III. *Imitatio Dei* in Other Cultures

Aristotle, *The Nicomachean Ethics*, 1179a

And it seems likely that the man who pursues intellectual activity, and who cultivates his intellect and keeps that in the best condition, is also the man most beloved of the gods. For if, as is generally believed, the gods exercise some superintendence over human affairs, then it will be reasonable to suppose that they take pleasure in that part of man which is best and most akin to themselves, namely the intellect, and that they recompense with their favors those men who esteem and honor this most, because these care for the things dear to themselves, and act rightly and nobly. Now it is clear that all these attributes belong most of all to the wise man. He therefore is most beloved by the gods; and if so, he is naturally most happy. Here is another proof that the wise man is the happiest.

Contemporary Christianity

IV. The Reciprocal Nature of *Imitatio Dei*

Shabbat 151b:

It was taught R. Gamaliel Beribbi said: And he shall give thee mercy, and have compassion upon thee, and multiply thee: he Who is merciful to others, mercy is shown to him by Heaven, while he who is not merciful to others, mercy is not shown to him by Heaven.

תניא ר' גמליאל ברבי אומר (דברים יג, יח) ונתן לך רחמים ורחמך והרבך כל המרחם על הבריות מרחמין עליו מן השמים וכל שאינו מרחם על הבריות אין מרחמין עליו מן השמים

Rosh Hashanah 17a:

Raba said: He who forgoes his right [to exact punishment] is forgiven all his iniquities, as it says, Forgiving iniquity and passing by transgression. Who is forgiven iniquity? One who passes by transgression [against himself]. R. Huna the son of R. Joshua was once ill. R. Papa went to inquire about him. He saw that he was very ill and said to those present, Make ready provisions for his [everlasting] journey. Eventually, however, he [R. Huna] recovered, and R. Papa felt ashamed to see him. He said to him, What did you see [in your illness]? He replied, It was indeed as you thought, but the Holy One, blessed be He, said to them [the angels]: Because he does not insist upon his rights, do not be particular with him, as it says, Forgiving iniquity and passing by transgression. Who is forgiven iniquity? He who passes by transgression.

ראש השנה יז.

(רבא אמר) כל המעביר על מדותיו מעבירין לו על כל פשעיו שנאמר נושא עון ועובר על פשע למי נושא עון למי שעובר על פשע רב הונא בריה דרב יהושע חלש על רב פפא לשיולי ביה חזייה דחליש ליה עלמא אמר להו צביתו ליה זוודתא לסוף איתפח הוה מיכסיף רב פפא למיחזייה א"ל מאי חזית אמר (ליה) אין הכי הוה ואמר להו הקב"ה הואיל ולא מוקים במיליה לא תקומו בהדיה שנאמר נושא עון ועובר על פשע למי נושא עון לעובר פשע

It is further related of R. Eliezer that once he stepped down before the Ark and recited the twenty-four benedictions [for fast days] and his prayer was not answered. R. Akiba stepped down after him and exclaimed: Our Father, our King, we have no King but Thee; our Father, our King, for Thy sake have mercy upon us; and rain fell. The Rabbis present suspected [R. Eliezer], whereupon a Heavenly Voice was heard proclaiming. [The prayer of] this man [R. Akiba] was answered not because he is greater than the other man, but because he is ever forbearing and the other is not....

שוב מעשה בר' אליעזר שירד לפני התיבה ואמר עשרים
וארבע ברכות ולא נענה ירד רבי עקיבא אחריו ואמר
אבינו מלכנו אין לנו מלך אלא אתה אבינו מלכנו למענך
רחם עלינו וירדו גשמים הווי מרנני רבנן יצתה בת קול
ואמרה לא מפני שזה גדול מזה אלא שזה מעביר על
מדותיו וזה אינו מעביר על מדותיו

***V. Imitatio Dei* and the Selichot Liturgy**

(13) Now therefore, I pray Thee, if I have found grace in Thy sight, **show me now Thy ways**, that I may know Thee, to the end that I may find grace in Thy sight; and consider that this nation is Thy people.' (14) And He said: 'My presence shall go with thee, and I will give thee rest.' (15) And he said unto Him: 'If Thy presence go not with me, carry us not up hence. (16) For wherein now shall it be known that I have found grace in Thy sight, I and Thy people? is it not in that Thou goest with us, so that we are distinguished, I and Thy people, from all the people that are upon the face of the earth?' (17) And the LORD said unto Moses: 'I will do this thing also that thou hast spoken, for thou hast found grace in My sight, and I know thee by name.' (18) And he said: 'Show me, I pray Thee, Thy glory.' (19) And He said: 'I will make all My goodness pass before thee, and will proclaim the name of the LORD before thee; and I will be gracious to whom I will be gracious, and will show mercy on whom I will show mercy.' (20) And He said: 'Thou canst not see My face, for man shall not see Me and live.' (21) And the LORD said: 'Behold, there is a place by Me, and thou shalt stand upon the rock. (22) And it shall come to pass, while My glory passeth by, that I will put thee in a cleft of the rock, and will cover thee with My hand until I have passed by.

(יג) ועתה אם נא מצאתי חן בעיניך הודעני נא את דרכך ואדעך למען אמצא חן בעיניך וראה כי עמך הגוי הזה. (יד) ויאמר פני ילכו והנחתי לך. (טו) ויאמר אליו אם אין פניך הלכים אל תעלנו מזה. (טז) ובמה יודע אפוא כי מצאתי חן בעיניך אני ועמך הלא בלכתך עמנו ונפלינו אני ועמך מכל העם אשר על פני האדמה. (יז) ויאמר יקוק אל משה גם את הדבר הזה אשר דברת אעשה כי מצאת חן בעיני ואדעך בשם. (יח) ויאמר הראני נא את כבודך. (יט) ויאמר אני אעביר כל טובי על פניך וקראתי בשם יקוק לפניך וחסתי את אשר אחז ורחמתי את אשר ארחם. (כ) ויאמר לא תוכל לראת את פני כי לא יראני האדם וחי. (כא) ויאמר יקוק הנה מקום אתי ונצבת על הצור. (כב) והיה בעבר כבדי ושמתך בנקרת הצור ושכתי כפי עליך עד עברי.

The Guide of the Perplexed 1:54:2-4

מורה נבוכים, חלק א' נ"ד:ב-ד

When [Moshe] asked for knowledge of the attributes and asked for forgiveness for the nation, he was given a [favorable] answer with regard to their being forgiven. Then he asked for the apprehension of His essence, may He be exalted. This is what he means when he says "Show me, I pray Thee, Thy glory;" whereupon he received a [favorable] answer with regard to what he had asked for at first - namely, **"Show me Thy ways."** ...It is then clear that **the "ways" - for a knowledge of which he had asked and which, in consequence, were made known to him - are the actions proceeding from God, may He be exalted.** The Sages call them "characteristics" and speak of the "thirteen characteristics." This term, as they use it, is applied to moral qualities...For the utmost virtue of man is to become like unto Him, may He be exalted, as far as he is able; which means that we should make our actions like unto His, as the Sages made clear when interpreting the verse "You shall be holy." They said: "He is gracious, so be you also gracious; He is merciful, so be you also merciful."

וכאשר בקש ידיעת התארים וביקש מחילה על האומה ונענה במחילתם וביקש אחר כן השגת עצמו ית' והוא אמרו "הראני נא את כבודך" - נענה על המבוקש הראשון - והוא 'הודיעני נא את דרכיך' ... הנה כבר התבאר כי ה'דרכים' אשר ביקש ידיעתם והודיעוהו אותם הם הפעולות הבאות ממנו ית'. וה'חכמים' יקראום 'מידות' ויאמרו 'שלוש עשרה מדות' וזה השם נופל בשמושם על מדות האדם ... כי תכלית מעלת האדם - ההדמות בו ית' כפי היכולת - כלומר שנדמה פעולותינו בפעולותיו - כמו שבארו בפרוש "קדושים תהיו" אמרו "מה הוא חנון אף אתה היה חנון; מה הוא רחום אף אתה היה רחום".

R' Eliyahu da Vidas, *Reishit Hokhmah* Sha'ar Anavah 1

ר' אליהו בן משה די וידאש, ראשית חכמה
שער ענוה א

And I heard in the name of the Geonim that this is the meaning of that which they said in Mesechet Rosh Hashanah regarding "And The Lord passed before him and proclaimed" (Exodus 34:6). Rabbi Yochanan said: Were a verse not written, it would be impossible to say it. This teaches that the Holy One, Blessed is He, wrapped Himself like a prayer leader and demonstrated to Moses the order of prayer. He said to him: Any time that Israel sins, let them perform before Me this procedure and I shall forgive them. And the matter is difficult because we have seen many times in which we have proclaimed the 13 attributes and [our prayers] are not answered. Rather the Geonim say that the meaning of "let them perform before Me this procedure" is not merely the wrapping of a talit. Rather that they should perform the attributes which the Holy One Blessed be He taught to Moshe: that He is a merciful and compassionate God. That is, just as He is compassionate so too you should be compassionate, etc. And likewise for all 13 attributes.

עכ"ל . וסומעתי ונשם הגאונים כי על כוונה זו אמרו
במקבץ ר"ה על (סמות לר) ויעצור ה' על פניו
ויקרא ח"י יוחנן אלמלא מוקרא בתוב ח"י לאערו
מלמד שנהעטף הקציה כשיץ והראה למטה ואמר לו
כ"ז שישראל יעשו לפני כקדר הזה ח"י ויחל להם
עכ"ל . והדבר קשה שהרי ח"י רוחים כונה פעמים
ח"י וזכירים י"ג נודות וח"י נעים אלא אומרים
הגאונים כי כוונה יעשו לפני כקדר הזה ח"י הכוונה
לכד על עניינת עליה אלא שיעשו קדר הנודות שלמד
הקדוש ז"ה לנשמה שהוא ח"י רחום וחסן רח"ט מה
הוא רחום ח"י ח"ה ח"ה רחום וכו' וכן לכל י"ג
נודות . וכאז מורי ע"ה כי מלמד בחינת י"ג נודות

R' Kalonymus Kalman Halevi Epstein, *Meor Va-Shemesh, Va-Yehi 16*

And the matter is like it is written in the Gemara Rosh Hashanah “a covenant was made for the 13 attributes that they don’t return empty, as we learned He wrapped Himself etc.;; whenever my children do in accordance with this I will absolve all of their sins.” And the Geonim, z”l, explained that it specifically says “whenever my children act in accordance with this” which means “when they behave with these holy character traits, then I will forgive them.” And saying it is not enough. They must also do it. Only then does saying it help and is the covenant established that they will not return empty. And it seems that that is why the halacha is that the 13 (middot) are only said with a congregation when there is a minyan and not by an individual (praying) alone. Because it is not dependent only on saying them but on acting upon them, as written above. And in a congregation where there is a minyan you are bound to find each of these 13 middot in a person. In this one you’ll find mercy, in this one compassion, in this one slowness to anger, in this one abundance of kindness. Thus one can legitimately say that whenever my children act in accordance with these, I will forgive them.

רבי קלונימוס קלמן אפשטיין מאור ושמש, ויחי ט”ז

הענין הוא כך דאיתא בגמרא דר"ה ברית כרותה היא לשלש עשרה מדות שאינן חוזרות ריקם מלמד שנתעטף כו' כל זמן שבני יעשו כסדר הזה אני מוחל להם כל עוונותם ופי' הגאונים ז"ל כל זמן שבני יעשו כסדר הזה דייקא דהיינו שנוהגים א"ע במדות הקדושים האלו אז אני מוחל להם ולא די באמירה לבד רק ג"כ יעשו דייקא אז מועיל אמירה וברית כרותה שאינן חוזרות ריקם ונראה שמפני כך הלכה פסוקה שאין הי"ג נאמרים רק בציבור כשיש מנין ולא ביחידות מפני שאין תלוי' באמירה לבדה רק בהעשיי' אם עושים המדות כנ"ל והנה בהציבור כשיש מנין אזי בכל אחד נמצא איזה מדה מי"ג מדות בזה מדה רחום בזה מדה חנון בזה ארך אפים בזה רב חסד אזי קורא אני שפיר כ"ז שבני יעשו כסדר הזה אזי אני מוחל כו'